

Tweede Kamer

DER STATEN-GERAAL

Toespraak Voorzitter bij begin kerstreces, donderdag 19 december 2024

Tenslotte: het is altijd leuk om Voorzitter te zijn want dan mag je het laatste woord hebben van dit jaar.

In dat verband wil ik beginnen met de minister van Justitie en Veiligheid te bedanken. Want die heeft al drie avonden bij ons gezeten, maar is ook gewoon de vierde avond tot het gaatje aanwezig. Hartelijke dank minister Van Weel.

Ik wil nog even een kersverse jarige feliciteren, Merlien Welzijn.

Misschien herinnert u zich mijn kersttoespraak van vorig jaar. Ik kreeg toen applaus. Dat kwam, denk ik, vooral door de lengte en niet door de inhoud. Want die bestond uit twee zinnen.

Ik was eigenlijk van plan mij er dit jaar weer met een Jantje van Leiden vanaf te maken. Totdat ik een boek in handen kreeg over ongeschreven parlementaire gewoonten. En daarin las ik dat het meer dan een eeuw traditie is dat de Voorzitter met een kerstrede komt. En om de tradities van dit huis te behouden doe ik dat bij deze.

Sommigen van mijn voorgangers aarzelden niet ellenlange verhalen, vaak ook preken, af te steken zonder zich te storen aan het tijdstip. Kamervoorzitter Vondeling kwam 's nachts om half vier nog met een

kersttoespraak van een kwartier in 1974. Ik houd het korter.

Ik stel vast: ook dit jaar hebben wij ons van onze taak gekweten. Onze agenda was weer overvol. We kregen zowaar een nieuw kabinet. De kans bestaat dat dit kabinet de kerst haalt.

Een van de leukste debatten dit jaar was het Kindervragenuurtje. Leerlingen uit groep 7 en 8 van basisscholen uit Zwolle, Bakelgeert, Zwaanshoek, Delfgauw en Westkapelle mochten plaatsnemen in de blauwe Kamerzetels en konden bewindspersonen aan de tand voelen.

Normaliter krijgen we ministers nog met geen tien paarden naar Vak K, maar nu stonden ze in de rij. Na afloop kreeg ik een appje: hartstikke leuk, dit kunnen we elke maand doen.

Wat waren ze keurig, die kids uit groep 7 en 8. Netjes spreken via de voorzitter, de telefoon bleef in de tas. Niet één motie werd er ingediend. Geen onvertogen woord. Het kan dus wel.

De vragen waren scherp: Wat doet de Kamer aan onze toekomst? Krijgen we oorlog? Waar kunnen we dan schuilen? Wordt heel Nederland volgebouwd? Alles wordt zo duur. De minister van Economische Zaken zegde zelfs toe dat het zakgeld van iedereen omhoog moet.

Ik sprak in de pauze met drie onderwijzers uit Zwolle. Zij bleken de enige drie Nederlanders te zijn die niet gevraagd waren voor de functie van minister-president. Veel van mijn voorgangers hielden een preek over omgangsvormen. Inderdaad zijn die soms hard. En soms onder de gordel. Maar ik heb het idee dat sinds

de zomer het een stuk luchtiger gaat. Ik ben altijd blij om vanaf deze plek te mogen waarnemen dat Leden die elkaar bij de interruptiemicrofoon eerst te lijf gingen, vervolgens even op elkaar afkomen, een grap delen en een vriendschappelijk woord uitwisselen. En na afloop zie ik veel mensen samen aan de koffie en zo hoort het ook in een democratie.

Maar inderdaad, dingen zijn wel veranderd. Bij een diploma-uitreiking zat ik naast een oudere dame. Zij stelde zich voor als de schoondochter van Griffier Schepel, die in de jaren zestig in de Kamer werkte. Zij vertelde dat Griffier Schepel op een dag totaal overstuur thuis kwam. Wat was er gebeurd? In de Kamer had iemand het woord 'hartstikke' gebruikt. Dus inderdaad, er is veel veranderd.

Voor ons als Kamer lagen leven en dood het afgelopen jaar dicht bij elkaar. We stonden stil bij het overlijden van Dries van Agt en recentelijk nog bij de verschrikkelijke explosie hier vlakbij in Mariahoeve. We zagen hier ook nieuw leven. Pieter Omtzigt had nog niet gewezen op het lage geboortecijfer in Nederland, of wij zetten een waar vruchtbaarheidsoffensief in. Jesse Klaver meldde zich voor de vierde keer bij de burgerlijke stand. Ik heb een aantal kersverse ouders mogen feliciteren. Zij hebben ook allemaal de felbegeerde Tweede Kamer spaarpot gekregen. Maar wie nog niet genoemd is, is Silvo Erkens. Hij kreeg een prachtig zoon met de naam Avi. Gefeliciteerd Silvio. We hebben dit jaar weer alle begrotingen behandeld. Tot het eind aan toe bleef het spannend. U probeerde regelmatig mijn leven en de plenaire agenda tot een ware hel te maken bij de regeling van werkzaamheden.

Maar het is allemaal goed gekomen. Ik dank de beide ondervoorzitters Tom van der Lee en Roelien Kamminga voor de vele uurtjes die zij daarin staken, net als de overige leden van ons onvolprezen Presidium.

We hebben deze zitting veel kleine fracties en dus is het moeilijk mensen te vinden die iets voor de Tweede Kamer als geheel willen doen. Ik ben blij met iedereen die commissievoorzitter is geworden of anderszins een stukje corvee voor zijn of haar rekening neemt.

Ik dank Michiel van Nispen die voorzitter is geworden van onze eigen Kamercommissie inzake constitutionele toetsing. Ik dank Daan de Kort die zich uitstekend kwijt van het voorzitten van de parlementaire enquêtecommissie Corona. Ook waardering voor Thierry Aartsen, die voorzitter is van de Bouw Begeleidingscommissie en zo meehelpt vorm te geven aan het Binnenhof voor als wij daar straks terugkeren. Nu we het toch daarover hebben. Ik keek laatst naar de Franse tv naar de heropening van de Notre Dame. Alle groten der aarde waren er: president Trump, president Macron, prince William... Dick Schoof. De Fransen waren beretrots. Vijf jaar geleden was de Notre Dame afgebrand en veranderd in een ruïne. En binnen no-time prachtig gerestaureerd. Kosten: een overzichtelijke 700 miljoen.

Mijn gedachten dwaalden af naar onze eigen kathedraal van de Nederlandse parlementaire democratie. Het Binnenhof. We zijn er al drie jaar weg. En de teller staat op meer dan 2 miljard. De echte renovatie moet nog steeds beginnen. We tellen letterlijk de dagen in de hal. Hier in B67, oftewel Ballingschap 67.

Ik vrees dat als we eindelijk als Kamer teruggaan naar onze eigen basis het Binnenhof dat de bankjes gevuld zijn door die kinderen uit groep 7 of 8. En uw innig geliefde Voorzitter zal de opening waarschijnlijk volgen vanuit het verzorgingstehuis, wel nog steeds met het hamertje in mijn hand.

U koos mij een jaar en vijf dagen geleden tot uw Voorzitter. Voorzitter van 150 influencers. Ik had maar één verkiezingsbelofte: om 23.00 uur het licht uit. Dat is niet alleen beter voor onze eigen gezondheid, maar het is ook goed voor onze medewerkers, die vaak 1 a 2 uur moeten doorwerken voordat zij naar huis kunnen. Die deadline hebben we vrijwel altijd gehaald.

Toegegeven: dinsdag werd het nog even 02.00 uur.

Maar de tijd dat het in oktober en november standaard altijd minstens middernacht werd, ligt ver achter ons.

Ik hoop dat we er in het nieuwe jaar in blijven slagen op een christelijk tijdstip hier het licht uit te doen.

Ook qua moties heeft u ook uw best gedaan. De discussie ingezet door de heer Bontebal vindt binnenkort zijn beslag in een heus Kamerdebat. Ik hoop vurig dat het aantal moties gaat dalen. Maar dat moet ik nog zien. Ik ben benieuwd.

Een van mijn voorgangers, Kortenhorst, veegde Kamerleden de mantel uit, omdat ze te veel aan het woord waren. Ik vind dat raar. Immers, is praten niet gewoon onze corebusiness?

Ik was erg benieuwd wie het Kamerlid is die dit jaar het meest aan het woord was. Wie is onparlementair gezegd de grootste ouwehoer van de Kamer. Welnu: *the winner* is Pieter Grinwis. Onze Pieter praatte in 2024 maar liefst 22 uur vol hier in de plenaire zaal en

in de commissies. Moet je nagaan: een etmaal Grinwis aan het woord. In zijn fractie schijnt het nog veel erger te zijn. De moties van Pieter concurreren qua lengte met Oorlog en Vrede van Leo Tolstoi. Als Pieter naar de interruptiemicrofoon loopt, is dat een teken voor veel Leden om aan tafel te gaan. Het gerucht gaat dat hij een beleidsmedewerker heeft die per woord betaald wordt.

Ik wilde deze prestatie toch even markeren. Pieter, jij hebt 'm verdiend. Deze beker. Jij bent officieel de Spraakwaterval 2024.

Het afgelopen jaar heb ik me als Voorzitter, samen met de nieuwe Griffier, ingespannen het werkklimaat van onze ambtelijke ondersteuning te verbeteren. Ik kan me vergissen maar ik zie meer vrolijkheid op de gezichten van ons personeel dan vroeger.

Wie terugbladert in honderd jaar kerstreces-toespraken van Kamervoorzitters ziet een rode lijn. Een welgemeende dank aan al die mensen die ons werk dag in dag uit mogelijk maken. Ons eigen personeel. De Griffie. De beveiliging. De facilitaire dienst, de IT. De audiovisuele ondersteuning. De secretaresses. De schoonmakers. De ondersteuning van onze eigen fracties. Plus, buiten in weer en wind, de politie en de marechaussee.

Kortom, al die mensen die dit parlement maken tot wat het is. Ik zeg: dank. Dank. Dank.

Ik sluit graag af zoals mijn verre voorganger Van Schaik dat deed in 1930. Simpelweg met zalig kerstfeest en een gelukkig nieuwjaar.

